

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární a preprimární pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Komunikace s rodiči – cizinci – v mateřské škole

Kateřina Macourková

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Komunikace s rodiči – cizinci – v mateřské škole vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 04.12.2023

Kateřina Macourková

Děkuji Mgr. Aleně Vavrdové, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, pomoc, cenné rady a připomínky při její tvorbě.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Kateřina Macourková
Katedra:	Katedra primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Komunikace s rodiči – cizinci – v mateřské škole
Název v angličtině:	Communication with parents – foreigners – in kindergarten
Zvolený typ práce:	Výzkumná práce – zpracování primárních dat
Anotace práce:	Bakalářská práce se zaměřuje na komunikaci s rodiči – cizinci – v mateřské škole. Práce je rozdělena na dvě části, v teoretické jsou vymezeny pojmy, které se týkají komunikace, komunikace s rodiči v mateřské škole, a také definice pojmu cizinec. V praktické části je popsán realizovaný výzkum v mateřských školách, který probíhal formou rozhovorů. Cílem práce je zjistit, jakým způsobem probíhá komunikace mezi pedagogem a rodičem cizincem – v mateřské škole a jaké jsou její největší problémy.
Klíčová slova:	Komunikace, mateřská škola, rodič, cizinec, pedagog, rozhovor
Anotace v angličtině:	The Bachelor thesis focuses on communication with parents – foreigners – in kindergarten. Thesis is divided in two parts, in teoretical part is described terms which are relate to communication, communication with parents in kindergarten and definition of term foreigner. In practical part is described research realized in kindergartens, which was made by interviews. The aim of the thesis is find out in which way communication between teacher and parent – foreigner – in kindergarten and what are the biggest problems of it.
Klíčová slova v angličtině:	Communication, kindergarten, parent, foreigner, teacher, interview
Přílohy vázané v práci:	3

Rozsah práce:	31 stran
Jazyk práce:	Čeština

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

Jméno a příjmení: **Kateřina MACOURKOVÁ**
Osobní číslo: **D22625**
Adresa: **Pod Skalkou 162/20, Přerov – Přerov II-Předmostí, 75124 Přerov 4, Česká republika**
Téma práce: **Komunikace s rodiči – cizinci – v mateřské škole**
Téma práce anglicky: **Communication with parents – foreigners – in kindergarten**
Jazyk práce: **Čeština**
Vedoucí práce: **Mgr. Alena Vavrdová, Ph.D.**
Katedra primární pedagogiky

Zásady pro vypracování:

1. Studium literatury
2. Teoretická část – definice pojmů (komunikace, cizinec, mateřská škola, aj.)
3. Praktická část – kvalitativní zhodnocení komunikace – rozhovor

Seznam doporučené literatury:

- BOYON ŠKODOVÁ, Svatava a Jiřka CVEJNOVÁ. *Jazyková integrace a komunikace s cizinci: (úroveň A2)*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2017. ISBN 978-80-7481-199-9.
- ČAPEK, Robert. *Učitel a rodič: spolupráce, třídní schůzka, komunikace*. Praha: Grada, 2013. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4640-1.
- LABUDOVÁ, Zuzana. *Komunikace školy a rodiny*. Praha: Osvětová beseda, 2020. ISBN 978-80-270-7788-5.
- LAŽOVÁ, Ladislava. *Mateřská škola komunikuje s rodiči: o výměna informací, řešení problémů*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0378-0.
- LINHARTOVÁ, Tereza a Barbora LOUDOVÁ STRALCZYNSKÁ. *Děti s odlišným mateřským jazykem v mateřských školách*. Praha: Meta – Společnost pro příležitosti mladých migrantů, 2018. ISBN 978-80-88171-18-8.
- ROHOVÁ, Jana. *Dítě-cizinec v mateřské škole*. Ilustroval Zuzana SLÁNSKÁ. Praha: Raabe, [2021]. ISBN 978-80-7496-477-0.
- SLEZÁNKOVÁ, Markéta. *Příručka pro snadnější porozumění – my a cizinci*. Upravené 2. vydání. Praha: Centrum pro integraci cizinců, 2016. ISBN 978-80-905526-2-3.
- SOUDKOVÁ, Vladimíra a Tomáš SOUDEK. *Bariéry mezi námi očima cizinců*. Praha: European Training and Consulting, 2008. ISBN 978-80-254-3857-2.
- TRBOLA, Robert a Miroslava RÁKOCZYOVÁ, ed. *Výbrané aspekty života cizinců v České republice*. Praha: VÚPSV, 2010. ISBN 978-80-7416-067-7.

VICHERKOVÁ, Dana. *Pedagogická komunikace*. Ostrava: Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta, 2018. ISBN 978-80-7599-059-4.

Stav schvalování: Vedoucím katedry schválen studentův podklad VŠKP

Podpis studenta:

Datum:

Podpis vedoucího práce:

Datum:

Podpis vedoucího pracoviště:

Datum:

Obsah

Obsah.....	8
Úvod.....	9
Teoretická část.....	10
1 Cizinci, jejich práva a povinnosti	10
1.1 Pojem cizinec.....	10
1.2 Vzdělávání dětí cizinců v mateřské škole.....	11
2 Komunikace.....	14
2.1 Komunikace rodiny a mateřské školy	15
2.2 Formy komunikace v mateřské škole	16
2.3 Komunikace s rodičem cizincem.....	17
Praktická část.....	18
Závěr.....	31
Zdroje	33
Přílohy	35

Úvod

Téma mé bakalářské práce jsem si zvolila především proto, že pracuji jako učitelka v mateřské škole a v rámci své praxe jsem se setkala s dětmi-cizinci a jejich rodiči. Spolupráce s nimi byla obtížnější než s rodiči Čechy, a to především kvůli jazykovým bariérám. Při konzultacích s kolegy jsem také zjistila, že i oni vnímají složitější komunikaci s cizinci právě z důvodu jazykové bariéry a v mnohých případech i jejího obtížného překonávání. Téma bylo také zvoleno s ohledem k událostem ve světě, kdy dochází k celkovému zvyšujícímu se počtu cizinců v České republice a z toho vyplývající zvýšené potřeby komunikace s cizinci, kteří ve zvýšené míře nezvládají komunikaci v českém jazyce.

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit, jakým způsobem probíhá komunikace rodiče cizince a učitele v rámci prostředí mateřské školy. Dílčími cíli je zmapování jednotlivých oblastí komunikace a především zjištění, jakým způsobem komunikace probíhá, jaké jsou komunikační nástroje, zda strany dokáží odbourat jazykovou bariéru a jaké metody a techniky ke komunikaci využívají. Také bude zkoumán pohled obou stran na vzájemnou komunikaci, její vnímání, hodnocení, a především způsob, kterým by respondenti zlepšili vzájemnou komunikaci.

Teoretická část bakalářské práce bude vymezovat jednotlivé pojmy, které souvisejí s tématem práce. V první kapitole je vymezen pojem cizinec – kdo jím je, za jakých podmínek může na území České republiky legálně pobývat a jaké má práva a povinnosti ve spojení se vzděláním dítěte v mateřské škole. Druhá kapitola se věnuje samotnému pojmu komunikace, tedy co je to komunikace, jak probíhá a jaké jsou její jednotlivé formy. Kapitola se také zaměřuje na obecná pravidla komunikace školy a rodiče a vymezuje obecné rozdíly pro komunikaci s rodiči cizinci.

Praktická část práce spočívá ve vyhodnocení provedeného výzkumu, který se věnuje komunikaci rodiče cizince a učitele v rámci výchovy a vzdělávání dětí cizinců v mateřské škole v České republice. Výzkum proběhl formou rozhovoru s pěti dvojicemi tvořenými vždy rodičem cizincem a pedagogem, a to na náhodném vzorku respondentů. Cílem vyhodnocení rozhovoru je zodpovězení výzkumných otázek, popisu a hodnocení vzájemné komunikace. Na základě zjištěných informací následně nastiňuji možná východiska, která by mohla odstranit již vzniklé problémy a rovněž i předcházet novým problémům, vznikajícím při komunikaci mezi pedagogem a rodičem-cizincem.

Teoretická část

1 Cizinci, jejich práva a povinnosti

1.1 Pojem cizinec

Jedním z nejdůležitějších pojmů, který je potřebné vymezit pro účely této bakalářské práce, je cizinec. Definice osoby cizince je vymezena zákonem, kdy se jedná o fyzickou osobu, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie (§1 odst. 2 zákona č. 326/1999 Sb.).

Samotná definice ovšem není vše obsahující a jednotlivé cizince dále můžeme dělit do jednotlivých skupin. Prvním takovýmto dělením je dělení na občany Evropské unie a občany dalších, tzv. třetích zemí, které nejsou členskými státy Evropské unie. Význam tohoto dělení spočívá především v podmínkách pobytu těchto osob na území České republiky, a to nejen co do podmínek vstupu, ale i setrvání. Pobyt cizinců obecně můžeme rozdělit na přechodné a trvalé, kdy se liší jak délkou trvání, tak splněním podmínek (Radostný 2011, s. 68).

Občané třetích zemí pro krátkodobý pobyt obecně potřebují získat vízum, povolení k dlouhodobému pobytu nebo povolení k přechodnému pobytu. Jednotlivá oprávnění pro setrvání na území České republiky se svou délkou liší, vždy ovšem nejsou delší než 1 rok. Mohou však být opakovaně prodlužována (Český statistický úřad, 2021). Jedná se tedy o poměrně byrokraticky náročný a nejistý způsob setrvání na území České republiky. Existují taktéž výjimky, které jsou poměrně úzce specifikované a jedná se o bezpečnostní či sociální důvody. Tyto výjimky mohou zajistit delší pobyt cizince na území České republiky, vždy jsou ovšem vázány na konkrétní situaci a důvod pobytu (§17 a násl. zákona č. 326/1999 Sb.). Občané třetích zemí mohou žádat o trvalý pobyt po 5 letech nepřetržitého pobytu v České republice, kdy však musí plnit přísnější podmínky, jako například kvalifikační předpoklady. Jednou z podmínek pro získání trvalého pobytu je i splnění jazykové zkoušky, kterou se dokazuje znalost českého jazyka (Hájková 2014, s. 14).

Na rozdíl od občanů třetích zemí může občan Evropské unie přebývat přechodně na území České republiky, a k tomuto nemusí získat povolení či jiné oprávnění. O trvalý pobyt pak může žádat po 5 letech nepřetržitého pobytu na území České republiky a jeho získání je méně procesně náročné (Infocizinci.cz 2023).

Samostatnou skupinou cizinců setrvávajících na území České republiky jsou azylanti a další osoby s přiznanou mezinárodní ochranou. Vždy se jedná o nejméně početnou skupinu cizinců, a to především z důvodu splnění složitých podmínek. Jsou to osoby, které ze

závažného důvodu musely opustit svou domovskou zemi a z pohledu mezinárodního práva existuje potřeba jejich ochrany (Čápová 2006, s. 6).

Vzhledem ke společenským a sociálním událostem nejen v České republice, ale i v ostatních státech Evropské unie, počet cizinců stoupá. Také lze očekávat, že tento trend bude i nadále pokračovat (Záleská 2020, s. 9). Dle dostupných dat v současné době žije na území České republiky 1 116 154 cizinců (Český statistický úřad 2023) z celkového počtu 10 873 553 obyvatel (Český statistický úřad 2023). Jedná se o přibližně 9,7 procenta obyvatel. Tento počet je výrazně vyšší, než činil v minulosti. Například v roce 2015 činil tento počet obyvatel 4,5 procenta (Pacholík 2015, s. 101).

1.2 Vzdělávání dětí cizinců v mateřské škole

Předškolní vzdělávání dětí je v České republice upraveno zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění, známém též jako školský zákon. Dle tohoto zákona má každý občan České republiky nebo Evropské unie nárok na vzdělávání, a to bez rozdílu rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, víry či náboženství, národnosti nebo sociálního původu, majetku, rodu a zdravotního stavu (§2 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb.). V oblasti vzdělávání a přístupu k němu jsou cizinci pocházející ze zemí Evropské unie postaveni na úroveň občanům České republiky.

Naproti tomu u cizinců pocházejících z třetích zemí je podmínkou přístupu k předškolnímu vzdělávání pobyt cizince na území České republiky delší než 90 dnů, ledaže by se jednalo o výjimku, jako například v případě azylanta. Nejpozději v den nástupu dítěte k předškolnímu vzdělávání musí být řediteli školy prokázána oprávněnost pobytu na území České republiky (§20 odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb.).

Důležitou novinkou v oblasti předškolního vzdělávání, zavedenou od 1. ledna 2017, je povinné předškolní vzdělávání pro děti, které do začátku školního roku dovrší pěti let věku. Povinné předškolní vzdělávání se vztahuje na občany České republiky a občany země Evropské unie, kteří pobývají na území České republiky déle jak 90 dní. U dětí, které jsou cizinci pocházející z třetích zemí, je předškolní vzdělávání povinné v případě, že jsou oprávněné pobývat na území České republiky déle jak 90 dní (§34a odst. 1 zákona č. 561/2004 Sb.).

S docházkou dětí cizinců do mateřské školy se pojí povinnost zavedená novelou vyhlášky č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, v platném znění. Ta zřizuje bezplatnou jazykovou přípravu pro děti cizince, kteří mají povinnou předškolní docházku (§1e vyhlášky

č. 14/2005 Sb). Na základě této vyhlášky byl také novelizován Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, který přebírá ustanovení vyhlášky a vymezuje poskytování jazykové přípravy dětem s nedostatečnou znalostí českého jazyka. V případě, kdy je v mateřské škole 4 a více dětí – cizinců, zřídí ředitel mateřské školy skupinu pro jazykovou přípravu dětí, která je realizována v rozsahu jedné hodiny týdně. Skupina je vždy zřizována pro minimálně 4 a maximálně 8 dětí a v případě vyššího počtu dětí se vytváří další skupina (*RVP PV 2021*). Taková jazyková příprava je přizpůsobena jazykovým potřebám dětí-cizinců a slouží především jako podpora jejich začlenění do základního vzdělávání (§20 odst. 5 zákona č. 561/2004 Sb.).

Nejen v povinném předškolním ročníku jsou děti z řad cizinců podporovány. Po celou dobu předškolního vzdělávání umožňuje školský zákon podporu dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, čímž se rozumí osoba, která potřebuje k naplnění vzdělávacích možností poskytnutí podpůrných opatření (Koldinská 2016, s. 211). Do této skupiny dětí spadají i cizinci, a to především kvůli nedostatečné znalosti českého jazyka, s čímž je spojena obtížnější komunikace, a tedy i složitější začlenění do společnosti. Pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami, byl vytvořen systém podpůrných opatření, což jsou potřebné úpravy ve vzdělávání, které odpovídají zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte. Tato opatření dělíme do pěti stupňů, kdy každý z nich jasně vymezuje, do jakého stupně mají být děti se speciálními vzdělávacími potřebami zařazeny a jaká podpora jim může být nastavena. Podpůrná opatření prvního stupně stanoví mateřská škola sama bez doporučení školského poradenského zařízení, od druhého stupně jsou již realizována na základě doporučení školského poradenského zařízení (Koldinská 2016, s. 211). Děti cizinců spadají především do 2. a 3. stupně podpůrných opatření, kdy se jedná u 2. stupně o děti s nedostatečnou znalostí českého jazyka, a u 3. stupně o děti, které vůbec neznají český jazyk. Rozdělení dětí a jejich potřeb je nastaveno tak, že dítě je odesláno do školského poradenského zařízení k provedení vyšetření a následnému přiznání přesného stupně podpůrných opatření. Následně se zpráva o výsledku vyšetření odešle do mateřské školy, která je povinna podpůrná opatření uplatňovat (Linhartová 2018, s. 16). Záměrem podpůrných opatření pro děti-cizince je naučit je českému jazyku, odstranit tak jejich překážky ve vzdělávání a podpořit je v dalším (Koldinská 2016, s. 212).

Výše uvedená opatření jsou orientována na děti cizinců, nikoliv na jejich rodiče. Žádný právní předpis nezakládá povinnost organizování vzdělávacích kurzů rodičů dětí, které navštěvují mateřskou školu v České republice. Paradoxně tak může komunikace v českém jazyce probíhat lépe u dětí samotných, jak u jejich rodičů.

Vzhledem k rostoucímu počtu všech cizinců na území České republiky se zvyšuje i počet dětí cizinců, které jsou zapojeny do předškolního vzdělávání. Ve školním roce 2021/2022, z něž pochází nejaktuálnější údaje, navštěvovalo mateřské školy 12 103 dětí cizinců. Oproti školnímu roku 2015/2016, kdy mateřské školy navštěvovalo 8302 dětí, se jedná přibližně o třetinový nárůst počtu dětí (Český statistický úřad 2017). K počtu dětí cizinců v mateřských školách za školní rok 2021/2022 je potřebné dodat, že v průběhu tohoto školního roku vypukla válka na Ukrajině, což mělo za následek zvýšený počet příchozích migrantů nejen do České republiky, ale i do celé Evropské unie. Celkový počet dětí cizinců v mateřských školách se tak zvýšil, a to o dalších přibližně 7000 jedinců (MŠMT 2023).

2 Komunikace

Komunikace je jedním z nejdůležitějších prostředků, které používáme nejen při socializaci s ostatními lidmi. Člověk denně komunikuje se svým okolím, čímž udržuje a pěstuje mezilidské vztahy (Klenková 2006, str. 223). Sociální kontakt je významným aspektem v životě člověka, protože díky němu přijímáme potřebné společenské normy, hodnoty či způsoby chování. Komunikací sdělujeme a přijímáme informace, které mohou být ať již věcné, tak se také může jednat o nálady, představy, postoje či emoce (Lukášová 2006, s. 1).

Etymologický význam samotného slova komunikace, které pochází z latinského slova *communicare*, bychom mohli přeložit jako – radit se s někým, dorozumívat se, ale můžeme tímto termínem také označit styk či spojení (Vymětal 2008, s. 22). Slovem komunikace můžeme rovněž rozumět proces, při kterém se přenáší informace či myšlenky mezi jedinci, což umožňuje jejich dorozumění (Nelešovská 2005, s. 26). Mezilidskou komunikaci můžeme definovat jako proces přenosu a výměny informací v jakékoliv rozlišitelné formě, která je realizovaná mezi lidmi, má svůj důvod a je způsobilá vyvolat jedincem zamýšlený účinek. Samotná komunikace také není pouhou doménou lidstva, ale využívají ji v rozmanité podobě i další zástupci živočišné říše (Vymětal 2008, s. 22). Obecně tedy lze komunikaci chápat jako více či méně srozumitelné předávání informací mezi jedinci, kteří jsou schopni informaci předanou informací rozpoznat a případně na ni reagovat či s ní jakkoliv dále pracovat.

Jakákoliv lidská komunikace má svůj účel a plní určitou funkci. Tyto funkce na sebe mohou navazovat a také se mohou prolínat. Mezi nejzákladnější funkce komunikace patří:

1. Informovat – informovat někoho, předat zprávu;
2. Instruovat – naučit, zasvětit někoho do problému;
3. Přesvědčit – získat někoho na svou stranu, ovlivnit někoho;
4. Domluvit se – domluvit se na určité věci, dospět k dohodě;
5. Kontaktovat – navázat kontakt;
6. Pobavit – rozveselit, pobavit sebe či druhého (Bytešnicková 2016, s. 16).

Komunikaci můžeme dělit dle využitých komunikačních prostředků na verbální a neverbální. Jednotlivé druhy komunikace se vzájemně doplňují a mohou se také zastupovat. Verbální komunikace je závislá na znalosti stejného či podobného jazyka u komunikujících jedinců, a v důsledku vzájemné neznalosti jazyka může docházet k jazykové bariéře, což může komplikovat či znemožňovat vzájemnou komunikaci (Pužejová 2020). Verbální komunikace je specifická lidská činnost, která bývá realizovaná slovem anebo písmem. V případě slovního sdělení se jedná o řeč, která má formu mluveného slova. Písemná verbální

komunikace pak probíhá grafickou formou (Kejklíčková 2016, s. 35). Účastníky verbální komunikace jsou komunikátor, který vysílá sdělení, a komunikant, který sdělení pomocí komunikačního kanálu přijímá. Samotná komunikace probíhá ve třech fázích. Nejprve se jedná o fázi, kdy si určujeme záměr sdělení, následuje fáze vlastního sdělení a poslední fází je dekódování, kdy komunikant dekóduje dané sdělení (Lukášová 2006, s. 1).

Naopak vzájemná neverbální komunikace může být pro jedince snazší, jelikož vychází z kulturních zvyklostí, které mohou být společné více kulturám, jako například projevy smutku, zlosti či studu. Je ale důležité mít na paměti, že existují kulturní rozdíly mezi národy, a proto se mohou některé neverbální projevy lišit, kulturu od kultury (Pužejová 2020). Jako příklad odlišnosti neverbální komunikace můžeme uvést úsměv, který je v Evropě znakem pro veselí a radost, zatímco v Asii může značit neporozumění či nejistotu (Helclová 2018, s. 9). Jestliže víme, že s jedincem pocházejícím z jiné kulturní oblasti budeme komunikovat, je dobré se na toto připravit, předem zjistit kulturní zvyklosti jeho národnosti, a zejména zjistit případný rozdílný význam gest a způsobů neverbální komunikace.

Přestože se může zdát, že největší podíl v rámci komunikace představuje verbální komunikace, není tomu tak. Neverbální komunikace tvoří zhruba 83 % celé komunikace (Bytešníková 2016, s. 22). Neverbální komunikace probíhá často i bez úmyslu komunikujících, a to za pomoci postojů, pohledů či gest. Proto bývá neverbální komunikace považována za mnohem reálnější a pravdivější než komunikaci verbální, neboť dokáže prozradit více informací, než by nám protistrana předala za pomoci verbální komunikace. Z toho důvodu bývá také často označována jako řeč emocí. Hlavními formami neverbální komunikace jsou: pohledy, mimika, gestika, kinezika neboli pohyb těla, haptika či proxemika neboli vzdálenost komunikujících (Bytešníková 2016, s. 22).

2.1 Komunikace rodiny a mateřské školy

Spolupráce mezi rodinou a mateřskou školou je velmi důležitým článkem ve výchovně-vzdělávacím procesu dítěte a vede ke zvyšování efektivity v oblasti výchovy a vzdělávání žáků (Vališová 2011, s. 333). Společným cílem rodiny i školy jsou co možná nejlepší podmínky pro výchovu a vzdělávání dětí, a proto je společná spolupráce a komunikace rodičů a školy velmi důležitá (Felcmanová 2013, s. 10). Vzhledem k tomu, že mateřská škola doplňuje rodinnou výchovu, je třeba, aby vztahy mezi všemi aktéry byly udržovány na dobré úrovni. Důležité je především partnerství ve výchově ve vztahu rodič a škola, kdy je třeba udržet vzájemný respekt, úctu a společně řešit co nejvhodnější výchovné postupy pro rozvoj a

vzdělání dětí (Bělinová 1984, s. 53). Komunikace je základním pilířem vztahu mezi rodičem a pedagogem. Je potřebné, aby byla pravidelná, transparentní a srozumitelná. Nastolený dialog o dítěti a jeho vzdělání musí být veden upřímně, vzájemně se musí vyjasnit vzájemná očekávání a potřeby jak rodičů a dítěte, tak také školy. Klíčová je též participace rodičů na vzdělávání, kdy by měli mít možnost podávat škole návrhy pro zlepšení podmínek vzdělávání, ale také zapojit se do školou pořádaných událostí a akcí (Felcmanová 2013, s. 11). Mezi nejdůležitější funkce komunikace školy s rodičem dítěte patří informování o chování a pokrocích dítěte při vzdělávání v mateřské škole, předávání instrukcí a rad při řešení vzniklých problémů, a také domluva na společných postupech při výchově a vzdělání dítěte.

Také lze říci, že vytvoření vhodných podmínek pro funkční a partnerskou spolupráci s rodinou je vizitkou dobré práce učitele (Syslová 2013, s. 173).

2.2 Formy komunikace v mateřské škole

Prvním kontaktem rodiny a školy je moment, kdy je dítě přijímáno k předškolnímu vzdělávání. Zápisy do mateřských škol probíhají každoročně v řádném termínu v měsíci květnu. V případě, kdy školy nenaplní kapacity tříd, probíhá zápis i v průběhu roku (§34 odst. 2 zákona č. 561/2004 Sb.).

Komunikaci mezi rodičem a pedagogem můžeme dělit na přímou a zprostředkovanou. Mezi přímou komunikaci řadíme především individuální kontakt s rodičem, který probíhá například při předávání a vyzvedávání dětí, při třídních schůzkách nebo individuálních konzultacích, případně také telefonickým kontaktem či emailem. Mezi netradiční formy přímé komunikace patří například seznamovací odpoledne pro rodiče nových dětí, organizování společných výletů nebo oslavy narozenin dětí v mateřské škole. Každoročně školy také zařazují mezi své akce dny společných tvoření nebo besídky, které pomáhají odstraňovat bariéry nejistoty a otevírají tak cestu pro navázání hlubší spolupráce. Rodiče mají prostor pro neformální komunikaci s pedagogy, dalšími pracovníky v mateřské škole či ostatními rodiči, mohou si vyměňovat zkušenosti a vytvářet nová přátelství (Splavcová 2016, s. 113-114). Do zprostředkované komunikace spadá informování pomocí nástěnek, webu školy a v dnešní moderní době také přes sociální sítě, zejména Facebook (Šťastná 2010, s. 12). Způsoby této komunikace záleží nejen na domluvě s rodiči, ale také na technických schopnostech daného pedagoga.

2.3 Komunikace s rodičem cizincem

Správná komunikace s rodiči cizojazyčného dítěte je základem pro úspěšné adaptování dítěte do mateřské školy (inkluzivniskola.cz 2023). Postavení cizojazyčných rodičů je při komunikaci s pedagogem zhoršené oproti rodičům se znalostí českého jazyka, a to především kvůli jazykové bariéře, neznalosti kultury a zvyklostí v České republice. V důsledku odlišnosti mohou nastat rozdílná očekávání vyplývající z role rodiče a školy, a taktéž může z důvodu jazykové bariéry docházet k nedorozuměním či zhoršenému vyjádření myšlenek a postojů (Linhartová 2018, s. 49). Pro snazší komunikaci je nezbytné si již od prvního kontaktu nastavit pravidla pro vzájemnou komunikaci, sdělit cizojazyčným rodičům jednotlivá práva a povinnosti vyplývající ze vzdělávání jejich dětí v mateřské škole, čímž předejdeme možným komplikacím či vzájemným nedorozuměním (Radostný 2011, s. 23).

Vhodnou pomůckou k tomuto je poskytnutí tištěných informací o podrobnostech vzdělávání v dané mateřské škole, kdy volíme co možná nejjednodušší jazykovou formu nebo se snažíme materiály poskytnout v jazyce, kterému rodiče rozumějí. Další vhodnou pomůckou, která bývá financována z dotačních grantů, je spolupráce s tlumočníky. Jejich službu zprostředkovávají některé neziskové organizace nebo Centra na podporu integrace cizinců (Linhartová 2018, s. 50). Pro samotnou komunikaci s cizojazyčnými rodiči, je vhodné co možná nejvíce využívat písemné formy komunikace, kterou si rodič může, s ohledem na dostupnost moderních technologií, snáze přeložit. V případě slovní komunikace bychom informace měli předávat postupně a v průběhu si ověřovat jejich porozumění. Vhodné je především užívání krátkých vět, případně samotných slov a klíčová podstatná slova vždy uvádět v 1. pádě. Tato pravidla jsou vhodná také pro písemnou komunikaci (Radostný 2011, s. 62).

Výše uvedená teorie ovšem nemusí být vždy pedagogy dodržována a mnozí o těchto pravidlech nemusí mít povědomí. Pro ověření skutečného způsobu komunikace jsem se rozhodla provést výzkum, o kterém pojednává následující část práce, praktická část.

Praktická část

Praktická část bakalářské práce se věnuje výzkumu praktické komunikace mezi pedagogy mateřských škol a rodičů – cizinců, jejichž děti navštěvují mateřské školy. Výzkum proběhl v měsících říjnu a listopadu 2023, a to formou rozhovorů. Pro účely bakalářské práce byl vybrán náhodný vzorek rodičů cizinců s různou národností, kdy ovšem děti navštěvují mateřské školy na střední Moravě. Ke každému z rodičů pak byl do výzkumu zapojen i pedagog, který je třídním učitelem a dostává se s rodiči do kontaktu. Celkem se výzkumu zúčastnilo 10 respondentů, 5 pedagogů a 5 rodičů – cizinců.

Při výběru výzkumného vzorku byl dán důraz na výběr takových rodičů – cizinců, kteří neovládají český jazyk, nerozumí psanému a mluvenému slovu a nedokáží tedy česky komunikovat. Při výběru respondentů jsem vycházela z toho, jak sami rodiče hodnotili svou jazykovou znalost českého jazyka. Při průběhu rozhovoru a z informací z něho získaných se potvrdilo, že ovládání českého jazyka je na velmi nízké úrovni. Rozhovory s cizinci byly vedeny v anglickém jazyce či za pomoci překladáče do jazyků, kterým rozumí samotní rodiče. U některých rodičů byla využita pomoc jejich blízkých, kteří byli na tolik laskaví a pomohli s překladem.

Pro účely výzkumu byla zvolena kvalitativní metoda sběru dat, a to rozhovor. Tato metoda se jevila jako nejvhodnější možná, především z toho důvodu, že cílem práce bylo popsat realitu komunikace a zkušenosti respondentů. Proto byla volena metoda sběru dat, která umožnila co nejvíce informací zjistit přímo od respondentů a případně reagovat na jejich odpovědi dalšími doplňujícími otázkami.

Do rozhovorů byly voleny otevřené otázky, které umožnily zjistit doplňující podrobnosti pro upřesnění odpovědí. Otázky lze rozdělit do čtyř podkategorií, se kterými dále budu pracovat, a budou vyhodnoceny společně. Jedná se o okruh technických otázek, tedy takových, které míří na osobu respondenta, jeho původ, zkušenosti se vzdáváním a u pedagogů například i kvalifikaci či praxi. Další otázka mířila na komunikační schopnosti a dovednosti, tedy především jazykovou vybavenost respondentů, jejich chuť a zájem se jazykově vzdělávat a způsob, jakým komunikují. Třetím okruhem byla samotná komunikace ve vztahu rodič – pedagog, její podoba, průběh či případná úskalí. Do posledního okruhu otázek spadají dotazy směřující na způsob, jakým vzájemnou komunikaci zlepšit. Celkem byly vytvořeny dva soubory otázek, jeden pro rodiče, druhý pro pedagogy, a to z důvodu potřeby zjistit rozdílné informace od obou skupin respondentů. Soubory otázek jsou přílohou bakalářské práce.

Vyhodnocení práce bude spočívat ve shrnutí informací získaných od všech dvojic respondentů pedagog – rodič a jejich zkušeností.

První výzkumná dvojice

První výzkumnou dvojicí jsou respondenti, kteří pochází ze soukromé mateřské školy nacházející se ve větším městě. Rodič, respektive matka, pochází z Vietnamu a dítě, které mateřskou školu navštěvuje, se narodilo na území České republiky. Matka zde žije již 7 let, ale má také zkušenosti s docházkou do mateřské školy svých starších dětí ve své rodné zemi. Obecně nevnímá příliš velké rozdíly v organizaci a průběhu předškolního vzdělávání ve Vietnamu a České republice. Na dotaz, co považuje za největší rozdíl ve vzdělávání, odpověděla, že děti v jejím okolí jsou ve třech letech samostatnější oproti dětem, které navštěvovaly mateřskou školu ve Vietnamu. Pro ni osobně je zkušenost s touto mateřskou školou v České republice první, kdy její dítě nenavštěvovalo jinou mateřskou školu, a i v této škole je poměrně krátce – od září 2023.

Třídní učitelka má celkovou praxi v mateřské škole necelých 6 let. Vystudovala střední pedagogickou školu a získala bakalářský titul v oboru Vychovatelství na vysoké škole. Během své dosavadní praxe má zkušenosti s cizinci poměrně pestré, kdy měla ve třídě 15 dětí cizinců, ale nejvíce se jednalo o děti pocházející z Ukrajiny. Sama vnímá, že se počet dětí cizinců v mateřských školách zvyšuje.

Z pohledu komunikace rodič cizinec uvedl, že mimo svůj rodný jazyk neovládá žádný jiný. Český jazyk se sice snaží naučit, jedná se ovšem o poměrně složitý jazyk, a tak to pro něj není jednoduché. Vnímá však potřebu se jazykově vzdělávat a také se o to snaží. Pro komunikaci s učitelkou využívá služeb tlumočení své starší dcery, která český jazyk ovládá a je schopna překládat či tlumočit potřebné informace. Naproti tomu paní učitelka ovládá anglický jazyk, kdy nemá problém se v tomto jazyce domluvit. Pasivně rovněž ovládá němčinu. V současné době se více jazykově nevzdělává, a to ani z pohledu počtu ovládaných cizích jazyků, ani kvality komunikace v již ovládaných jazycích.

Nejčastěji rodič a učitelka společně komunikují emailem, zprávy si zasílají a překládají pomocí překladače. V případě osobního kontaktu a potřeby komunikace pracují s mobilním telefonem s překladačem. Dále respondentky uvedly, že škola nemá možnosti tlumočnicka, ovšem v případě potřeby komunikaci řeší pomocí dalších příbuzných dítěte, kteří jsou schopni tlumočit. Respondentky se dále vyjadřovaly k vhodnosti, respektive preferenci způsobu komunikace. Zde dochází k rozporu, kdy rodič uvádí, že mu více vyhovuje osobní

komunikace, protože si případné nedorozumění může ihned vyjasnit během hovoru. Naproti tomu podle učitelky je vhodnější emailová komunikace s možností překladu, protože při osobní komunikaci si není jistá, zda rodič všechny informace správně pochopil a bude se tedy jimi řídit. Z její zkušenosti totiž často dochází k nedorozumění právě z důvodu nepochopení všech předkládaných informací.

Samotná komunikace z pohledu rodiče probíhá denně, kdy nejčastěji dochází k informování o chování dítěte během dne. Vnímá snahu učitelek s ní samotnou komunikovat, kdy jí jsou předávány také informace o událostech ve škole a má tak možnost se jich účastnit. Také jí byly ze strany učitelky nabídnuty pravidelné třídní schůzky či konzultační hodiny, které využívá. Paní učitelka vnímá mezi komunikaci s rodiči Čechy a rodiči cizinci velký rozdíl, a to především v odlišném komunikačním stylu, v rozdílném vnímání a chápání při komunikaci. Ocenila by, kdyby s rodičem byla větší možnost komunikace v českém jazyce, tedy aby byly lepší jazykové znalosti rodiče. To vidí důležité především pro setrvání rodiny zde a její začlenění do společnosti. Na otázku, co by u sebe samotné mohla zlepšit, odpověděla, že by z její strany bylo vhodné se lépe jazykově vzdělat tak, aby komunikace byla lepší – tedy naučit se více cizích slov, případně jazyků.

Rodič uvedl, že nevnímá žádné problémy při komunikaci s pedagogem a nemyslí si, že by pedagog měl něco zlepšovat či měnit. Způsob komunikace, zvolené komunikační prostředky i jazyková vybavenost učitelky ji přijdou velmi dobré. Samotná učitelka se pak necítí dostatečně připravena na komunikaci s rodiči cizinci a ocenila by, kdyby mohla své znalosti rozšířit, například pomocí jazykového kurzu.

Druhá výzkumná dvojice

Druhou výzkumnou dvojici tvoří respondenti pocházející z veřejné mateřské školy v obci poblíž velkého města. Rodič dítěte – matka pochází z Ukrajiny a v České republice žije rok a půl. Pobývá zde na základě dočasné ochrany v souvislosti s válkou na Ukrajině. Vyjma rodné ukrajinštiny tvrdí, že ovládá angličtinu. Také se v rámci začleňování účastnila jazykového kurzu nabízeného cizincům z Ukrajiny, který ovšem nevedl k ovládnutí tohoto jazyka. Celkem má tři děti, které začaly chodit do mateřské školy v České republice letos v lednu. Jedná se o jejich první mateřskou školu, a proto nemůže srovnat rozdíly na základě vlastních zkušeností. Z doslechu však ví, že mateřské školy na Ukrajině jsou otevřené od 7 do 18 hodin, třída má větší počet dětí, a také je dětem nabízena odlišná strava během docházky v mateřské

škole. Dalším rozdílem je také to, že děti na Ukrajině mohou do mateřské školy nastoupit nejdříve ve 3 letech.

Třídní učitelka má celkovou praxi ve školství v délce 9 let. Vystudovala střední pedagogickou školu. Nejedná se o první kontakt s cizinci, v minulosti měla ve své třídě děti z Ukrajiny. Ovládá angličtinu na začátečnické úrovni a ruštinu, kdy zvládne vést základní konverzaci. Jazykově se nevzdělává, a to z důvodu nedostatku volného času.

Společná komunikace probíhá osobně, kdy k překladu využívají překladač na mobilu. V případě složitějších témat je volena vzájemná komunikace prostřednictvím chatovací aplikace Messenger. Zde učitelka napíše potřebné informace v češtině, zašle je matce, která si je přeloží do ukrajinštiny. Následnou odpověď matka zasílá zpět v češtině. Obě strany nastavený model hodnotí pozitivně, kdy pomáhá matce s porozuměním jazyku. Komunikace probíhá na denní bázi a škola umožňuje účast na třídních schůzkách. Tuto možnost matka ovšem zatím nevyužila. Škola nemá k dispozici tlumočnicka do ukrajinštiny a stejně tak matka nemá vhodnou osobu k tlumočení. Její manžel, otec dětí, ovládá český jazyk na lepší úrovni než matka, děti ale z mateřské školy vyzvedává jen zřídka, proto je s ním frekvence komunikování téměř nulová. Třídní učitelka při komunikaci upřednostňuje jak osobní kontakt, tak písemný kontakt přes chatovací aplikaci nebo email. Naopak se snaží vyhnout telefonickému kontaktu, který je nekomfortní a zhoršuje vzájemné porozumění komunikaci. Stejně preference uvedla i matka a nejvíce oběma stranám vyhovuje, když informace, které si předají osobní formou, ještě potvrdí přes písemnou komunikaci. Všechny informace, které škola matce předává, jsou dle ní dostatečné. Navíc škola komunikuje se všemi rodiči prostřednictvím společné Facebookové skupiny, kde zveřejňují veškeré informace o nastávajících akcích, což je pro matku vyhovující, protože si veškeré informace může jednoduše přeložit a vyhne se tak nedorozuměním vzniklým při ústní komunikaci.

Třídní učitelka vnímá jiný způsob komunikace s rodiči cizinci oproti rodičům původem z České republiky. Hlavními rozdíly jsou kulturní a komunikační zvyklosti. Má za to, že by rodič měl zlepšit svou znalost českého jazyka a přizpůsobit se místním pravidlům a zvykům. Sama u sebe by chtěla zlepšit svou trpělivost při komunikaci, kdy by se ráda vcítila do situace cizince a mohla mu lépe předat informace. Kladně hodnotí svou alespoň základní znalost ruštiny, kterou při komunikaci rodičem z Ukrajiny může využít. Rodič nevnímá větší komplikace při komunikaci, pouze občas hůře porozumí předávané informaci, kdy správně neporozumí vzniklému problému a potřebě jej řešit. Pedagog by mohl, dle jejího názoru, zlepšit komunikaci v jejím rodném jazyce nebo v angličtině. Naopak velmi spokojená je se způsobem předávání informací. U sebe by ráda zlepšila svou jazykovou vybavenost.

Dle třídní učitelky by zlepšilo vzájemnou komunikaci lepší jazykové vzdělání obou stran, nabízení více jazykových kurzů pro cizince a lepší dostupnost pomocných materiálů pro komunikaci, jako například využití zjednodušených obrázků či piktogramů.

Třetí výzkumná dvojice

Třetí výzkumnou dvojici tvoří respondenti pocházející ze soukromé mateřské školy v menším městě. Rodič, respektive matka, pochází z Moldávie a v České republice žije již 4 roky. Na rozdíl od předcházejících dvojic zvládá základní porozumění češtině, ovšem neovládá jí na takové úrovni, aby zvládla komunikovat a plně porozuměla. S předškolním vzděláváním v rodné zemi zkušenosti nemá, ale z doslechu tento systém zná a dokáže tedy zhodnotit, že systém je obdobný. Její dítě začalo navštěvovat mateřskou školu v České republice a dochází do ní již rok a půl.

Třídní učitelka dítěte pracuje v současné mateřské škole druhým rokem a celkově má 8letou praxi v předškolním vzdělávání. Na svém minulem pracovním místě měla ve třídě cizince pocházející z Vietnamu a Spojených států amerických. Nyní má ve třídě pouze cizince pocházející právě z Moldávie a dále pak z Ukrajiny. Vystudovala střední pedagogickou školu a získala bakalářský a následně i magisterský titul v oboru Sociální pedagogika na vysoké škole.

Matka uvedla, že ovládá pouze základy českého jazyka a dále pak svůj mateřský jazyk. Vnímá potřebu se dále jazykově vzdělávat, aktivně ale pro další vzdělávání nekoná žádné kroky a nevzdělává se. Potřebu naučit se český jazyk vnímá především z toho důvodu, že by se zde ráda usadila, a to především kvůli zaměstnání. Třídní učitelka nad rámec českého jazyka ovládá angličtinu, a to na jazykové úrovni B2. Zvládá tedy běžný plynulý hovor. Dále zvládá znakovou řeč, na kterou absolvovala roční kurz. Z pohledu dalšího vzdělávání je pro ni situace složitější, neboť z pracovních i osobních důvodů nezbývá prostor na další vzdělávání se. I tak se ovšem snaží a ve svém volném čase čte anglicky psanou literaturu tak, aby si své získané jazykové dovednosti udržela a naučená slovíčka nezapomínala.

Nejčastější vzájemný kontakt probíhá osobně a emailem. Tato třídní učitelka s matkou dítěte komunikuje zásadně v českém jazyce, kdy v případě potřeby využívají překladač. Pokud rodič i tak nerozumí, používá ke komunikaci různé připodobňování k předmětům nebo systém obrázků, které rodičům ukazuje. Pokud nastane potřeba předání složitější nebo důležitější informace týkající se například organizace školy, pak rodičům zasílá email s potřebnými informacemi tak, aby si potřebné informace mohli v klidu přeložit a přečíst.

Ačkoliv se může zdát, že přes jazykovou bariéru může docházet k nepochopení nebo zhoršení komunikace, sama uvádí, že v praxi neměla žádný problém a rodiče předávaným informacím rozuměli a zařídili se podle nich. To potvrdila i sama matka ve svých odpovědích. Mateřská škola nemá k dispozici tlumočníka a stejně tak tlumočnický není k dispozici tlumočnický dohodnutý rodičem. Dle třídní učitelky by možnost využití tlumočnických či předkladatelských služeb celou komunikaci ulehčila, odbouraly by se omyly a nedorozumění při komunikaci a určitě by ji využila.

Z pohledu vzájemné komunikace matka nevnímá žádný komunikační problém na straně školy nebo učitele. Vnímá největší problém především u sebe, kdy se sama musí naučit lépe česky, aby byla komunikace možná především v českém jazyce bez použití překladače nebo jiných překladových technik. K obdobnému závěru dospěla i třídní učitelka. Sama uvádí, že cítí možnost zlepšení komunikace jak u sebe, kdy by jí pomohlo další vzdělávání, například formou jazykových kurzů nebo celoživotního vzdělávání. Také chce více klást důraz na způsob předávání mluveného slova, kdy vnímá, že rodiče cizinci více vnímají při pomalejším a srozumitelnějším hovoru. Největší problém však vidí v rodičích a jejich jazykové vybavenosti. Dle jejích zkušeností nejsou všichni rodiče schopni a ochotni se učit češtinu, což představuje hlavní komunikační problém. Pokud by došlo k větší snaze rodičů naučit se český jazyk, byla by komunikace snazší a bude lépe komunikovat. Také by se odboural jistý ostych, který u cizinců vnímá v rámci komunikace. Potřebu jazykového vzdělávání u rodičů vnímá navíc jako důležitou i z důvodu dalšího jazykového vzdělávání dětí. Právě rodina je důležitým prvkem v jazykovém vzdělávání dětí a nestačí pouze výuka dětí, kterou získávají v mateřské a později v základní škole. Z tohoto důvodu je jazykové vzdělávání rodičů tolik důležité.

Čtvrtá výzkumná dvojice

Čtvrtou výzkumnou dvojici tvoří respondenti pocházející ze soukromé školy ve větším městě. Rodičem dítěte, který se rozhovoru účastnil, je opět matka. Ta pochází z Ukrajiny a její manžel z Moldávie. Společně jsou v České republice 6 let, ovšem s přestávkou, kdy dítě se narodilo na Ukrajině. Jedná se o její první zkušenost s českým předškolním vzděláváním, její dítě navštěvuje mateřskou školu od září roku 2022. Ze svého okolí zná fungování mateřských škol na Ukrajině a pokud má obě země porovnat, česká předškolní zařízení se jí zdají lepší. Hodnotí kladně především lepší péči o děti a také způsob jejich vzdělávání, který se více zaměřuje na jednotlivé děti. V ukrajinských mateřských školách jsou větší počty dětí na jednu třídu a zároveň malý počet pedagogů, což dle matky znemožňuje takovou péči, jako v České

republice. Matka ovládá základy českého jazyka, kdy ovšem nezvládne vést plynulý rozhovor a rozumí pouze základním slovům. V minulosti absolvovala kurz zaměřený na výuku českého jazyka, ovšem tento kurz jí pomohl pouze k základní znalosti jazyka.

Třídní učitelka má praxi v předškolním vzdělávání od ledna letošního roku. V současné době studuje vysokou školu, konkrétněji bakalářský obor Učitelství v mateřské škole. I přes poměrně krátkou praxi v předškolním vzdělávání má již několik zkušeností s dětmi a rodiči cizinci. V předešlém školním roce měla ve své třídě tři děti původem z Ukrajiny a v současném školním roce má ve své třídě opět jedno dítě, které pochází z Ukrajiny. Co se týká znalosti jazyků, ovládá především mateřský jazyk a základy anglického jazyka, ale to pouze pasivně. Jazykově se vzdělává pouze v rámci povinných předmětů při studiu vysoké školy, ale dochází na doučování z anglického jazyka. Další kurzy či jiné jazykové vzdělávání nenavštěvuje. V minulosti s cizinci komunikovala zprostředkovaně, a to prostřednictvím aplikace Messenger s následným překladem do českého jazyka překladačem. Třídní učitelka vnímá, že správná komunikace mezi školou a rodičem cizincem je klíčová pro dobrou spolupráci. Sama však pozoruje rozdílnou povahu rodičů cizinců, a také méně důslednou výchovu dítěte. Rozdílné povahy a zvyky sebou nesou jiný způsob komunikace a odlišné předávání informací. Podle pedagoga je to obtížnější hlavně při informování o chování dítěte, kdy potřebuje se s rodičem domluvit na společném řešení situace, což bývá komplikované.

Komunikace mezi rodičem a učitelem probíhá především osobně, kdy její způsob vyplynul přirozeně již z prvního kontaktu. Vzhledem k jisté podobnosti jazyků, třídní učitelka komunikuje pouze v českém jazyce, a v případě nepochopení pak předávané informace vícekrát opakuje. Jestliže se jedná o složitější komunikaci, použijí překladač. Některé důležité informace si předávají v rámci písemné komunikace přes Messenger, tedy chatovací aplikaci. Sama třídní učitelka tuto kombinaci komunikačních technik vnímá jako ideálnější, než tomu bylo u komunikace pouze prostřednictvím chatovací aplikace samotné. Dle ní je osobní kontakt důležitý, protože díky němu člověk vnímá postavení a emoce druhých. Stejně jako v předcházejících případech, ani v tomto případě nemají obě strany k dispozici tlumočnicka a nemohou jej tak využít při komunikaci.

Vzájemnou komunikaci vnímá matka jako dobrou, kdy ze strany mateřské školy i učitelky nevidí prostor pro zlepšení. Ráda by se v českém jazyce sama zlepšila tak, aby byla vzájemná komunikace lepší. Třídní učitelka by uvítala, kdyby ze strany matky došlo ke zlepšení jazykových dovedností, především v českém jazyce. Sama v sobě nevidí problém a dle ní by se pedagog neměl učit slovíčka rodného jazyka rodiče cizince. Zastává názor, že na samotnou komunikaci s cizinci na takovéto úrovni se nejde dopředu dobře připravit a jde spíše o obecné

dovednosti, které prokazuje při komunikaci i s rodičem z České republiky. I tak by se ráda dále jazykově vzdělávala tak, aby ovládala alespoň jeden cizí jazyk na takové úrovni, která by ji umožnila s rodičem cizincem komunikovat bez nutnosti překladu. Konkrétní kroky pro dosažení tohoto cíle však aktivně nedělá.

Pátá výzkumná dvojice

Pátou výzkumnou dvojicí jsou respondenti, kteří pochází ze soukromé mateřské školy nacházející se ve velkém městě. Rodič, respektive matka, pochází z Indie, kdy v České republice pobývá 7 měsíců. Českým jazykem nemluví a ani mu nerozumí, i když vnímá potřebu jeho studia, a to především kvůli pobytu a zaměstnání. Ovládá anglický jazyk, a to na velmi dobré úrovni umožňující plynulou komunikaci. Její dítě v Indii navštěvovalo mateřskou školu a má tedy možnost srovnat výuku v mateřských školách v obou státech. Výuku v České republice vnímá jako méně formální a zaměřenou více na aktivity. Vzdělání v mateřské škole v Indii je zaměřeno více na vzdělávání a získání znalostí, děti se učí základy matematiky a jazyka, ale i další disciplíny týkající se například životního prostředí a jeho poznávání.

Třídní učitelka dítěte má již 33 let praxe s výukou v mateřské škole. Kvalifikaci získala na střední, vyšší odborné a vysoké škole, zaměřením na speciální pedagogiku. Za svou praxi měla ve třídě již několik dětí cizinců, nejvíce z Ukrajiny a Turecka. Mimo český jazyk ovládá alespoň na základní úrovni němčinu a ruštinu. Také vnímá potřebu dalšího jazykového vzdělávání, a to především osvojení si anglického jazyka, který se stal světovým jazykem.

Komunikace mezi učitelem a rodičem probíhá osobně, kdy používají k vzájemné komunikaci překladač. Jestliže je potřebné předat důležité informace, zasílá učitelka matce email tak, aby si jej mohla přeložit. Na rozdíl od předcházejících respondentů je v této mateřské škole možnost využít tlumočnicka k překladu. Strany komunikace jej však nevyužívají, protože Speciální pedagogické centrum přiznalo dítěti podpůrné opatření, a má k dispozici asistenta pedagoga, který komunikuje plynně anglickým jazykem. Jeho překladové služby občas strany využijí, ale pouze minimálně, protože primárně slouží ke komunikaci mezi dítětem a učitelem. V rámci komunikace probíhá předávání informací výše uvedeným způsobem, kdy nejsou pořádány speciální schůzky za účelem komunikace. Rodič uvádí, že není dostatečně informován o probíhajících akcích a událostech v mateřské škole. Dostatečné informace dostává pouze v případě, kdy se jedná například o výlety či větší školní akce.

Ze zkušenosti učitelky není komunikace s cizinci rozdílná oproti rodičům z České republiky, problémem je pouze jazyková bariéra. Tu se snaží vyřešit svým dalším vzděláváním a zastává názor, že vzájemnou komunikaci musí zlepšit především rodič cizinec jeho jazykovým vzděláváním. Také vnímá, že systém, kdy rodič cizinec neovládá český jazyk a je mu vycházeno vstříc, je problémem České republiky a v okolních státech takovýto systém nastavený není. Nejvíce jí vyhovuje komunikace pomocí emailu, kdy si rodič celou komunikaci může sám přeložit. Opačný názor na vzájemnou komunikaci má matka, která by preferovala spíše osobní komunikaci. Tomu ale brání především nedostatečná jazyková vybavenost pedagogů, kteří neovládají základní anglická slova a komunikace je o to složitější. Kvůli tomu by byla matka ráda, kdyby veškeré informace o chování dítěte byly podávány také v písemné podobě, a mohla si tak vše snáz přeložit a porozumět problému.

Třídní učitelka vnímá největší prostor pro zlepšení komunikace právě na straně rodiče a potřebě jazykového vzdělávání. I když si myslí, že není dostatečně připravena komunikovat s rodičem – cizincem, nemá pocit, že by měla navštěvovat kurzy či se jinak v této oblasti vzdělávat. Rodič se o učení českého jazyka snaží, ale bohužel se mu nedaří. Z tohoto důvodu se chce dále zdokonalovat. Rodič také uvádí, že na straně učitele by mohlo dojít k rozšíření jazykových znalostí v anglickém jazyce tak, aby v něm byli schopni komunikovat alespoň elementárně.

Vyhodnocení

Provedený výzkum na náhodném vzorku pedagogů a rodičů cizinců zkoumal, jakým způsobem probíhá jejich vzájemná komunikace v prostředí mateřské školy. Do výzkumu se zapojilo 5 dvojic respondentů, které popisovaly a hodnotily vzájemnou komunikaci.

Většina zapojených pedagogů má více než 5 let praxe, kdy výjimku tvoří jedna paní učitelka, která práci vykonává teprve necelý rok. Můžeme tedy říci, že se jedná o poměrně zkušené pedagogy. Zkušenosti pedagogů s komunikací s rodiči – cizinci – jsou bohaté, kdy všichni pedagogové uvedli, že současní rodiče cizinci nejsou prvními, se kterými komunikovali za dobu své praxe. Nejčastěji pracovali s dětmi a rodiči z Ukrajiny a dále pak z Moldávie. Skoro všichni pedagogové mají potřebnou kvalifikaci pro práci v mateřské škole a velká část absolvovala či momentálně studuje vysokou školu.

Dva rodiče pobývají v České republice do 3 let pobytu, zbylí pak déle než 3 roky a můžeme tedy říci, že větší část rodičů zde žije delší dobu. Nejčastěji se jednalo o občany Ukrajiny, a to ve 2 případech, dále pak rodiče pochází z Moldávie, Vietnamu a Indie. Co se

týká jazykových znalostí u rodičů, 3 z nich uvádí, že ovládají pouze svůj mateřský jazyk. Další dva se dokážou dorozumívat i anglicky. Znalost českého jazyka byla obecně u rodičů na velmi nízké úrovni, kdy pouze 3 rodiče rozumí základům českého jazyka. Přestože znalost českého jazyka považují za důležitou, ne všichni rodiče se mu aktivně snaží učit. Mezi rodiči převládá samostudium češtiny, kdy pouze dvě matky uvedly, že absolvovaly kurz českého jazyka, kterým si ale bohužel osvojily pouze velmi malé základy. Naproti tomu všichni učitelé nad rámec svého mateřského jazyka ovládají také nejméně jeden další cizí jazyk na alespoň základní úrovni. Jedná se o angličtinu, němčinu a ruštinu. I mezi pedagogy panuje přesvědčení, že znalost cizích jazyků a jejich studium je obzvláště důležité. Žádný z pedagogů ovšem nevyhledává jazykové kurzy a pouze jedna učitelka uvedla, že ve volných chvílích samostatně cizí jazyk studuje, respektive prohlubuje své znalosti a jedna si alespoň minimálně jazyk procvičuje.

Celková jazyková vybavenost cizinců je na nízké úrovni, kdy i přes přesvědčení o potřebě studia českého jazyka jen málo z rodičů podniká aktivní kroky k ovládnutí tohoto jazyka. U pedagogů lze říci, že jazyková vybavenost je na vyšší úrovni, ovšem jazyky, které ovládají, jsou nedostatečné pro komunikaci s rodiči respondenty, a to především z důvodu neznalosti na jejich straně. U pedagogů a jimi uváděné potřebě se jazykově vzdělávat také není vyvíjena dostatečná aktivita k naplnění tohoto cíle.

Rodiče respondenti měli ve 2 případech zkušenosti s návštěvou mateřské školy v zahraničí, zbylí rodiče získali první zkušenost s mateřskou školou až v České republice. I přesto mají povědomí o systému fungování mateřských škol v domovské zemi a jednotlivých rozdílech mezi nimi. Nejpatrnějšími rozdíly mezi systémy mateřských škol je větší množství dětí v jedné třídě či skupině a malý počet pedagogů na tuto skupinu. Dále pak menší formálnost výchovy a vzdělávání v České republice, kdy vše probíhá nejčastěji formou hry. Dle matky z Indie v jejich zemi probíhá v mateřské škole výuka dětí především v matematice, jazyku či přírodních vědách.

Z rozhovorů vyplynulo, že nejvíce využívanou formou vzájemné komunikace je komunikace osobní, a to nejčastěji s pomocí překladače. Další využívanou formou je písemná komunikace pomocí emailu nebo chatové aplikace Messenger. Někteří respondenti uvedli, že využívají, nebo by rádi využili, ústní i písemnou komunikaci dohromady, kdy by nejprve informace byly sděleny při osobním kontaktu a následně by byly sepsány i písemně. Zprostředkovanou komunikaci pomocí vzkazu na nástěnkách a informačních tabulí, nevedl žádný z respondentů. Využívají ale zprostředkovanou komunikaci pomocí chatovací aplikace Messenger. Ačkoliv je nastavený systém komunikace vnímán kladně a stranám vyhovuje, je u

části respondentů zmiňována jistá nespokojenost s nastaveným komunikačním kanálem a preferovali by jistou změnu ve způsobu komunikace. Nevyhovuje jim především forma, způsob jakým komunikace probíhá, či nemožnost domluvit se při osobním setkání z důvodu neznalosti jazyka.

Vzájemná komunikace probíhá na denní bázi, kdy se i přes takto častou komunikaci někteří rodiče necítí plně informováni o potřebných informacích. Je to především kvůli tomu, že rodiče podaným informacím zcela nerozumí, a to ať již kvůli bariéře jazykové či kulturní. Ve většině případů jsou rodičům nabízeny individuální konzultační hodiny či třídní schůzky, které ale nejsou rodiči příliš využívány.

Častým problémem, který byl zmiňován, a jehož řešení by respondenti uvítali, je absence tlumočnicka. Jeho služby má k dispozici pouze jediná mateřská škola, a to ještě pouze na tlumočení do anglického jazyka. Pouze u jediného rodiče bylo možné zajistit překlad pomocí vhodných osob, a to rodinných příslušníků. Také pouze v jediném případě bylo dítěti přiznáno podpůrné opatření v podobě cizojazyčného asistenta pedagoga, a to opět u anglicky mluvícího dítěte.

Mezi největší komunikační problémy řadí obě strany především jazykovou bariéru a malou znalost cizích jazyků, a to jak na straně pedagogů, tak i rodičů. Pedagogové shodně uvádějí jako největší problém nedostatečnou jazykovou vybavenost rodičů a mezi další problémy řadí odlišné vnímání, chápání, vyjadřování a celkový styl komunikace rodičů cizinců. Naopak rodiče by uvítali, kdyby pedagogové zlepšili svou jazykovou vybavenost, a to ve vztahu k jejich rodným jazykům.

Možná východiska pro vzájemnou komunikaci

Z výše uvedených komunikačních problémů vyplývá především potřeba řešení jazykové bariéry. Ačkoliv lze říci, že studium cizích jazyků pedagogů je na místě, je otázkou, na kolik lze vyžadovat studium například ukrajinštiny pro zlepšení vzájemné komunikace. Jazykovou bariéru tak bude nejspíše nutné překonat především na straně rodičů cizinců. K tomuto mohou pomáhat právě i pedagogové. Je na místě nastavit nejvhodnější způsob komunikace s rodičem, a to jak formou, tak prostředky. K vhodnému nastavení způsobu komunikace by pedagog měl přistupovat aktivně a snažit se sám řešit nastavení vhodných podmínek, a to individuálně. Pouze jediná pedagožka uvedla, že pro komunikaci využívá pomůcky v podobě obrázků, což je jeden z nástrojů, který může ulehčit vzájemnou komunikaci. Celkově je práce s cizinci omezena na předání potřebných informací, a nikoliv nastavení vhodného a pro obě

strany přívětivého komunikačního způsobu. Komunikace je v tomto případě důležitá především z důvodu předávání potřebných informací k výchově dítěte. Pomoc také mohou různé aplikace a online kurzy, jako například online aplikace Čeština2¹, kterou vytvořila META., o.p.s. a je určena nejen pro děti, ale také pro jejich rodiče. Pro cizince, hlavně pak ty pocházející z Ukrajiny, byla vytvořena velká spousta materiálů mající za cíl především výuku českého jazyka a s tím spojené začlenění do společnosti.

Velkým problémem je nedostatečná znalost dostupnosti tlumočnických a překladatelských služeb, které nejsou ze strany mateřských škol využívány. To pedagogové i rodiče vnímají jako překážku a rádi by tyto služby využili. V praxi přitom školy mají možnost využít bezplatných tlumočnických a překladatelských služeb krajského centra podpory pedagogických pracovníků. Pro využití těchto služeb je nutné kontaktovat krajského koordinátora, který vše potřebné zajistí. Tlumočnický pak může přeložit různé písemnosti nejen na začátku spolupráce mezi školou a rodiči, ale může být také přizván na důležitá setkání či pohovory (Národní pedagogický institut 2018).

Z informací od respondentů jsme se také dozvěděli, že jedním z problémů je neporozumění v tom, co se po nich požaduje. To je dáno především kvůli odlišným kulturním a životním pohledům na svět. Vzhledem k tomu, že každá kultura má naprosto odlišná pravidla, je nutné, aby si obě strany nejprve vyjasnily své požadavky a potřeby. Tento krok na počátku celé spolupráce by pedagogové ani rodiče neměli podceňovat, protože se tak může předejít spoustu nedorozuměním. Mezi sdělenými informacemi by nemělo chybět například to, jakým způsobem funguje vzdělávací systém v České republice, jaká pravidla má daná škola nastavena, jaký je průběh dne ve škole či jaké jsou zařazeny aktivity. Důležité je také sdělení práv a povinností rodičů, žáka a pedagogů. Rodičům cizincům mohou pedagogové doporučit sociokulturní kurz, který jim přiblíží informace o životě a zvycích v České republice. Tento kurz je realizován několikrát ročně pod záštitou Centra na podporu integrace cizinců (Centra na podporu integrace cizinců).

Někteří z respondentů zmínili, že s pedagogem využívají kombinovaně dvě formy komunikace, a to osobní kontakt, kdy si předají důležité informace, a následně písemnou formu, kdy učitelka probírané informace sepíše. Myslím si, že tento způsob komunikace je velmi vhodný a může také pomoci zamezit spoustě nežádoucích nerozumění. Je třeba si uvědomit, že osobní kontakt je vždy velmi důležitý a rozvíjí kladné vztahy mezi oběma stranami, a nelze ho tak zcela vyčlenit z komunikace. Často se ale při ústní komunikaci může

¹ Dostupné na: <https://www.cestina2.cz/>

stát, že druhá strana plně nerozumí podaným informacím a kvůli ostychu nepožádá o zopakování informací. Vhodné je také písemné shrnutí celého rozhovoru, které pomůže lepší informovanosti obou stran o jeho obsahu.

Z informací vyplývajících z výzkumu se ukazuje, že největším společným problémem cizinců v České republice je komunikace s rodilými Čechy a vzniklá jazyková bariéra. Ačkoliv cizinci vnímají potřebu se jazykově vzdělávat, ne všichni využijí dostupných možností a nepřístupují k jazykovému vzdělání aktivně. Velkým problémem je i neznalost dostupnosti služeb tlumočnicka, kdy by strany komunikace takovouto službu uvítaly. I přes značné komunikační problémy si strany nastavily způsob vzájemné komunikace, ovšem ne vždy se jedná o vhodnou komunikaci pro obě strany. Pro obě strany by bylo vhodné, kdyby si vždy sdělily svá vzájemná očekávání a mohly tak snáz najít vhodný způsob komunikace. Popsané problémy je nezbytné postupem času odbourávat, což povede i k snazšímu začlenění cizinců do společnosti.

Závěr

Bakalářská práce se věnovala problematice komunikace pedagogů a rodičů – cizinců – v mateřské škole, která je v dnešní době velmi aktuálním tématem, což se ukázalo jak v teoretické části práce, tak i v části praktické.

Hlavním cílem bakalářské práce bylo zjistit způsob, jakým probíhá komunikace rodiče cizince a učitele v rámci prostředí mateřské školy. Na tento hlavní cíl se dále vážou dílčí cíle práce, a to zmapování jednotlivých oblastí komunikace a především zjištění, jakým způsobem komunikace probíhá, jaké jsou komunikační nástroje, zda strany dokáží odbourat jazykovou bariéru a jaké metody a techniky ke komunikaci využívají. Třetím dílčím výzkumným cílem pohled obou stran na vzájemnou komunikaci, její vnímání, hodnocení, a způsob, kterým by respondenti vzájemnou komunikaci zlepšili.

V teoretické části práce byl vymezen pojem cizinec, kdo jím je a za jakých podmínek může setrvat na území České republiky. Také byly rozebrány jeho práva a povinnosti spojené s předškolním vzděláváním v České republice. Dále se teoretické část práce věnuje pojmu komunikace, jeho definici, způsobu jejího průběhu a také jejím formám. Rovněž byl definován způsob průběhu komunikace mezi pedagogem a rodičem a odlišnosti komunikace s rodičem, který ovládá český jazyk a rodičem cizincem.

Praktická část práce spočívala ve vyhodnocení provedeného výzkumu. Pomocí rozhovoru byl mezi 5 dvojicemi rodič cizinec – pedagog zjišťován způsob vzájemné komunikace, její průběh, vzájemné hodnocení a také jednotlivá její úskalí.

V praxi se ukázalo, že mezi rodiči cizinci a pedagogy panuje jazyková bariéra, která spočívá především v neznalosti českého či jiného jazyka, který by znaly obě strany. Jazykové bariéry nepřidává ani jiná kulturní zvyklost, a s tím spojená odlišnost způsobu komunikace. Také se ukazuje, že pro mateřské školy jsou nedostupné tlumočnické služby, kdy se ovšem jedná o domnělou nedostupnost pramenící z neznalosti možností a způsobů, jak bezplatně tlumočnicka využít. Také se ukazuje, že ačkoliv všichni zúčastnění pocítují potřebu dalšího vzdělávání v oblasti jazyků, pouze malý zlomek z nich se opravdu jazykově vzdělává.

Pro vzájemnou komunikaci bude nezbytné nejen nastolit vhodný způsob komunikace pro obě strany, ale především získat lepší jazykovou vzdělanost, což platí tím spíše pro cizince, kteří neovládají hlavní světové jazyky, jako například angličtinu, ruštinu či němčinu.

Zdroje

Zákony

Vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, v platném znění

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a změně některých zákonů, v platném znění

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění

Literatura

BĚLINOVÁ, L., JÍROVÁ, M., Keřková, A., 1984. *Mateřská škola spolupracuje s rodinou*. 2. vyd. Praha.

BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona, 2012. *Komunikace dětí předškolního věku*. Pedagogika (Grada). Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3008-0.

ČÁPOVÁ, Zuzana a MARXTOVÁ, Monika, 2006. *Děti z uprchlických rodin*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí. ISBN 80-86991-76-8.

FELCMANOVÁ, Alena, 2013. *Rodiče - nečekaní spojenci: jak rozvíjet partnerský dialog mezi školou a rodinou*. Praha: Člověk v tísni, vzdělávací program Varianty. ISBN 978-80-87456-45-3.

HÁJKOVÁ, Eva, 2014. *Žák-cizinec v hodinách češtiny na základní škole*. Praha: Univerzita Karlova. ISBN 978-80-7290-940-7.

KEJKLÍČKOVÁ, Ilona, 2016. *Vady řeči u dětí: návody pro praxi*. Pedagogika (Grada). Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3941-0.

KLENKOVÁ, Jiřina, 2006. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Pedagogika. Praha: Grada. ISBN 80-247-1110-9.

KOLDINSKÁ, Kristina; SCHEU, Harald Christian; ŠTEFKO, Martin, 2016. *Sociální integrace cizinců*. Praha: Auditorium. ISBN 978-80-87284-60-5.

LINHARTOVÁ, Tereza, 2018. *Děti s odlišným mateřským jazykem v mateřských školách*, Praha: META. ISBN 978-80-88171-18-8.

NELEŠOVSKÁ, Alena, 2005. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. Pedagogika (Grada). Praha: Grada. ISBN 80-247-0738-1.

PACHOLÍK, Viktor, 2015. *Specifika edukace dětí se speciálními vzdělávacími potřebami mateřských školách*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati. ISBN 978-80-7454-566-5.

RADOSTNÝ, Lukáš a kol., 2011. *Žáci s odlišným mateřským jazykem v českých školách*. Praha: Meta o.s.. ISBN 978-80-254-9175-1.

SPLAVCOVÁ, Hana a KROPÁČKOVÁ, Jana, 2016. *Vzdělávání dětí od dvou let v MŠ*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1042-9.

SYSLOVÁ, Zora, 2013. *Profesní kompetence učitele mateřské školy*. Pedagogika (Grada). Praha: Grada. ISBN 978 8024785479

ŠŤASTNÁ, Marie, 2010. *Komunikace s rodiči a veřejností: vzdělávací modul*. Ostrava: Základní škola Ostrava-Dubina, Františka Formana 45. ISBN 978-80-904576-7-6.

VALIŠOVÁ, Alena; KASÍKOVÁ, Hana a BUREŠ, Miroslav, 2011. *Pedagogika pro učitele*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Pedagogika (Grada). Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3357-9.

VYMĚTAL, Jan, 2008. *Průvodce úspěšnou komunikací: efektivní komunikace v praxi*. Manažer. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2614-4.

ZÁLESKÁ, Klára, 2020. *Podpora školní adaptace dětí-cizinců*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-9649-3.

Internetové zdroje

Centra na podporu integrace cizinců. *Sociokulturní kurz*. Online. Centra na podporu integrace cizinců. Dostupné z: <https://www.integracnicentra.cz/aktivity-pro-klienty/#socio>. [cit. 2023-11-24].

Český statistický úřad, 2017. *Mateřské, základní a střední školy, konzervatoře, vyšší odborné a vysoké školy – studující cizinci*. Online. Český statistický úřad. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/32508273/c04R41_2021.pdf/1db54003-9897-4c28-8c58-a70159603c95?version=1.0. [cit. 2023-10-18].

Český statistický úřad, 2021. *Metodika počtu cizinců*. Online. Český statistický úřad. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/metodika-poctu-cizincu>. [cit. 2023-10-18].

Český statistický úřad, 2023. *Cizinci v ČR v letech 2004 – 2022*. Online. Český statistický úřad. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/41862280/c01R01_2022.pdf/14cb3934-9b32-4d4d-8017-9700f6e7edb7?redirect=https%3A%2F%2F. [cit. 2023-10-18].

Český statistický úřad, 30. 6. 2023. *Obyvatelstvo*. Online. Český statistický úřad. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/obyvatelstvo_lide. [cit. 2023-10-18].

ISMAL, Natela, 5. 8. 2023. *Trvalý pobyt pro cizince v ČR*. Online. Infocizinci.cz. Dostupné z: <https://infocizinci.cz/trvaly-pobyt/trvaly-pobyt/>. [cit. 2023-10-18].

META o. p. s., 18. 8. 2023. *Desatero úspěšné komunikace*. Online. Inkluzivniskola.cz. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/komunikace-s-rodici-v-ms>. [cit. 2023-11-12].

META o. p. s.. *Čeština2.cz*. META o.p.s. Dostupné z: <https://www.cestina2.cz/>. [cit. 2023-11-28].

MŠMT, 1. 9. 2021. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Online. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/opatreni-ministra-zmena-rvppv-2021>. [cit. 2023-10-18].

MŠMT, 24. 2. 2023. *Český vzdělávací systém už rok pomáhá ukrajinským dětem*. Online. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/rok-s-ukrajinskymi-uprchliky-v-ceskych-skolach>. [cit. 2023-10-22].

Národní pedagogický institut, 27. 12. 2018. *Tlumočnické a překladatelské služby pro školy*. Online. Národní pedagogický institut. Dostupné z: <http://www.inkluzevpraxi.cz/kategorie-reditel/1743-tlumocnicke-a-prekladatelske-sluzby-pro-skoly>. [cit. 2023-11-27].

Portál Inovace VOV, 30. 4. 2020. *Komunikace*. Online. Portál Inovace. Dostupné z: <https://www.vovcr.cz/odz/zdrav/128/page00.html>. [cit. 2023-11-15].

Přílohy

Příloha č. 1 – Otázky pro rozhovor s pedagogem

1. Jakou máte délku praxe?
2. Jakou máte kvalifikaci? (SŠ, VŠ, VOŠ, kurzy ohledně komunikace, jazyků)
3. Jaké jazyky kromě českého ovládáte? Jste schopen vést rozhovor v některém z těchto jazyků?
4. Snažíte se vzdělávat v oblasti cizích jazyků?
5. Kolik dětí cizinců (respektive rodičů cizinců) jste během své praxe měl ve třídě? Pociťujete, že jich je v současnosti více?
6. Jaké národnosti nejčastěji?
7. Jak s rodiči cizinci komunikujete?
8. Jakou komunikaci s rodiči – cizinci – upřednostňujete? (telefon, email, osobní)
9. Je na Vaší škole možnost využít služby tlumočnicka?
10. Vnímáte rozdíl v komunikaci s rodiči cizinci (kromě jazykové bariéry) a rodiči Čechy?
11. V které oblasti vnímáte největší problémy při komunikaci s rodiči – cizinci?
12. Je něco, co byste jako učitel ocenil, aby rodič – cizinec – zlepšil?
13. Je něco, co vnímáte, že byste sám mohl zlepšit při komunikaci s rodičem-cizincem?
14. Co by Vám ulehčilo práci s rodiči cizinci?
15. Vnímáte, že jste dostatečně připravena na komunikaci s rodičem – cizincem? (kurzy, vzdělání) V případě, že ne, co byste uvítala?

Příloha č. 2 – Otázky pro rozhovor s rodičem – cizincem

1. Z jaké země pocházíte?
2. Jak dlouho žijete v České republice?
3. Ovládáte i jiný jazyk než Váš mateřský jazyk?
4. Považujete za důležité učit se češtinu a učíte se ji? (jazyková škola, samoučení)
5. Kolik máte dětí?
6. Navštěvovalo některé z nich mateřskou školu ve Vaší rodné zemi?
7. Pokud ano, vnímáte rozdíl v předškolním vzdělávání v České republice a v rodné zemi?
Pokud ne, víte alespoň z doslechu, jak funguje předškolní vzdělávání ve vaší rodné zemi?
8. Komunikujete s pedagogem každý den? Nabízí Vám pedagog individuální schůzky nebo třídní schůzky?
9. Jak nejčastěji s pedagogem komunikujete? (online, email, sms, telefonní hovor, osobní rozhovor)
10. Jakou komunikaci upřednostňujete? – např. online, email, telefon, osobní
11. Jste dostatečně informován o informacích a dalších akcích v mateřské škole?
12. Byla Vám nabídnuta možnost využít služeb tlumočnicka?
13. V jaké oblasti vnímáte největší problémy při komunikaci s pedagogem?
14. Je něco, co by mohl pedagog zlepšit při komunikaci s Vámi?
15. Je něco, co vnímáte, že byste vy sám mohl zlepšit při komunikaci s pedagogem?

Příloha č. 3 – Informovaný souhlas

Informovaný souhlas s poskytnutím výzkumného rozhovoru a jeho následným využitím pro účely bakalářské práce

Název bakalářské práce: Komunikace s rodiči – cizinci – v mateřské škole

Jméno a příjmení: Kateřina Macourková

Fakulta: Pedagogická fakulta Univerzity Palackého

Obor: Učitelství pro mateřskou školu

Já níže podepsaný/á svým podpisem vyjadřuji souhlas s následujícími informacemi:

Byl/a jsem informován/a o účelu rozhovoru, kterým je sběr dat pro potřeby výzkumu bakalářské práce Kateřiny Macourkové s názvem Komunikace s rodiči – cizinci – v mateřské škole. Cílem výzkumu je zhodnotit jazykovou znalost rodičů cizinců a učitelů v mateřské škole, vzájemnou komunikaci, její metody a způsoby.

Byl/a jsem informován/a o průběhu rozhovoru a o způsobu zpracování získaných dat a jejich vyhodnocení.

Byl/a jsem informován/a o tom, že výsledky rozhovoru nebudou obsahovat jakékoliv osobní informace vyjma informace o věku, délce praxe, počtu dětí nebo původu. Bylo mi vysvětleno, že tato data budou uváděna tak, aby nemohlo dojít k identifikaci mé osoby.

Souhlasím s nahráváním následujícího rozhovoru a jeho následným zpracováním. Zvukový záznam rozhovoru nebude poskytnut třetím stranám a po přepsání bude vymazán. Jakékoliv mnou napsané či zaslané písemnosti či zprávy budou rovněž využity pouze pro účely bakalářské práce. Jakékoliv zvukové či písemné záznamy budou v bakalářské práci zpracovány nepřímou, a to formou přepisu.

Jsem informován/a, že mám možnost od spolupráce na výzkumu odstoupit do 3 dnů ode dne provedení rozhovoru, a to i bez udání důvodu.

Jméno, příjmení a podpis účastníka výzkumu

V _____ dne: _____